

THE COMPARISON OF PLACE ADJUNCTS IN ALBANIAN AND ENGLISH LANGUAGE

Shpend Ademi

Faculty of Philology, Department of English Language and Literature, State University of Tetovo, Tetovo, Republic of North Macedonia, shpend.ademi@unite.edu.mk

Abstract: In this paper the attention will be focused on detecting the differences and similarities in the structure and semantic meaning of adjuncts of place among English and Albanian language. Special attention will be referred to the consideration of the position of adjuncts of place in the sentence in Albanian and English language, starting with the fact that Albanian has a free positioning system of the sentence constituents, on the other hand, English has a closed system for the position of sentence constituents.

Since the nature of the topic itself requires comparison, the main method used in the elaboration of this research paper is the comparative method with the purpose of highlighting the differences and similarities between these two languages. The descriptive method is also used to describe linguistic phenomena which are the targets in this thesis. The description was based on the consulted bibliography by many scientists and researchers.

Differences arising from this research give us a clear idea that syntactic elements of a language can be better understood when compared to other language, not only by syntactic structures but also by semantic meanings.

Keywords: adjunct of place, structure, semantic meaning, position.

КОМПАРАЦИЈА НА ПРИЛОШКИТЕ ОПРЕДЕЛБИ ЗА МЕСТО НА АЛБАНСКИОТ И АНГЛИСКИОТ ЈАЗИК

Шпенд Адеми

Филолошки факултет, Департман по англиски јазик и литература, Државен Универзитет во Тетово, Тетово, Република Северна Македонија, shpend.ademi@unite.edu.mk

Апстракт: Во овој труд вниманието ќе биде насочено кон откривање на разликите и сличностите во структурата и семантичкото значење на прилозите за место меѓу англискиот и албанскиот јазик. Посебно внимание ќе се посвети на разгледување на позицијата на прилозите на реченицата на албански и англиски јазик, почнувајќи од фактот дека албанскиот има слободен систем за позиционирање на реченичните составни делови, од друга страна, англискиот има затворен систем за позицијата на реченичните составни делови.

Бидејќи самата природа на темата бара споредба, главниот метод што се користи во изработката на овој истражувачки труд е компаративниот метод со цел да се истакнат разликите и сличностите меѓу овие два јазика. Дескриптивниот метод се користи и за опишување на лингвистичките појави кои се цел на оваа теза. Описот беше заснован на консултираната библиографија од многу научници и истражувачи.

Разликите што произлегуваат од ова истражување ни даваат јасна идеја дека синтаксичките елементи на јазикот можат подобро да се разберат кога ќе се споредат со други јазици, не само според синтаксичките структури туку и според семантичките значења.

Клучни зборови: додаток на место, структура, семантичко значење, позиција.

1. РЕАЛИЗАЦИЈА НА ПРИЛОШКИТЕ ОПРЕДЕЛБИ ЗА МЕСТО ВО АЛБАНСКИОТ И АНГЛИСКИОТ ЈАЗИК

Çeliku, M. et al. (2002) објаснува дека во албанскиот јазик прилошките определби за место главно се образуваат со:

- Прилог или прилошка фраза за место:
 - [1] E lash veturën *atje*.
 - [2] *Vende-vende dalloheshin gjurmët nëpër borë*.
- Именка со или без предлог:
 - [3] *Njerëzit lëviznin të lire nëpër qytet*.
 - [4] *Nuk mund të udhëtonte maleve të larta*.
- Синтагма:

[5] E fshehu sëpatën *pas atij druri*.

- зависна дел-реченица за место:

[6] Mund të shkosh *kudo që të duash*.

Во англискиот јазик прилошките определби за место опишувани од Huddleston & Pullum (2002) се реализираат со:

- Предлошка фраза:

[7] I left my glasses *in the living room*.

- Прилог:

[8] He doesn't live *there* anymore.

- Именка или именска фраза:

[8] he went *home*.

[9] He ran *a few kilometers* and he stopped.

- Зависна дел-реченица за место:

[10] You may park the car *where you like*.

Од описот наведен погоре се гледа дека до некаде има една мала разликаво формите со кои се изразуваат прилошките определби за место во албанскиот и англискиот јазик. Ова не треба да значи дека и двата јазици ги немаат сите форми што се среќаваат во едниот или другиот јазик, но нивните структури не се сфаќаат секогаш како исти во двата јазици, како на пример прилошката синтагма *aty – këtu* во англискиот јазик се употребува како *cohere and there*, структура оваа која во англискиот јазик се познава како *coordinated adverb*.

Во албанскиот јазик изразувањето на прилошката определба за место со именка со предлог *nëpër qytet* во англискиот јазик се преведува како *through the city* структура која во англискиот јазик се карактеризира како предлошка фраза (во англискиот јазик сите фрази што почнуваат со предлог се карактеризираат како предлошки фрази).

Изразувањето на прилошката определба за место со фраза во албанскиот јазик како *pas atij druri*, во англискиот јазик истотака доаѓа како предлошка фраза *behind that tree*.

Што се однесува до прилошките определби за место реализирани со зависните дел-реченици за место во англискиот јазик и во албанскиот јазик нема некоја разлика. Тие главно се изразуваат со зависните дел-реченици што почнуваат со сврзниците *ku dhe kudo* како на англискиот така и на албанскиот јазик.

2. СЕМАНТИЧКА ПОДЕЛБА НА ПРИЛОШКИТЕ ОПРЕДЕЛБИ ЗА МЕСТО ВО АЛБАНСКИОТ И АНГЛИСКИОТ ЈАЗИК

Во албанскиот јазик прилошките определби за местосе опишуваат како елементи што изразуваат просторни односи, покажуваат местото на вршење на акција или местото на прикажување на функција, Çeliku, M. et al. (2002). Како такви тие се делат на:

- Статичкиприлошките определби за место,
[11] *Në skaj të rrugës qëndronte një njeri misterioz.*
- Динамички прилошките определби за место
[12] *Me mall lëvizte drejt fshatit.*

Тргувајќи од семантичкото значење, динамичките прилошки определби за место може да се делаат на:

- Прилошки определби за место што покажуваат општа насока
[13] *Në ora tre të pasditës kthehem nga puna.*
- Прилошки определби за место што покажуваат појдовна точка на движењето
[14] *Nga balli i tij pikonin djersët e lodhjes.*
- Прилошки определби за место што покажуваат завршна точка на движењето
[15] *kjo rrugë të shpie deri në shitoren më të afërt.*
- Прилошки определби за место што покажуваат движење во простор
[16] *Dhitë e fshatit kullotnin fushave të gjelbërta.*

И во англискиот јазик елементарната разделба на прилошките определби за место се прави слично како во албанскиот јазик, со едно дополнување на секундарна поделба како што следува:

- прилошки определби за место што покажуваат локација
[17] *Surprisingly we stayed at home last night.*
- Прилошки определби за место што покажуваат промена на локација
[18] *Marry has gone to New York.*
 - o Прилошки определби за место што покажуваат далечина
[19] *They drove a hundred miles for an hour.*
 - o Прилошки определби за место што покажуваат насока

[20] The children ran *towards the park*.

Кај прилошките определби за место што покажуваат промена на локација Huddleston & Pullum (2002) преку примерот *John ran from the attic to the kitchen* го објаснува појдовната точка и завршната точка каде што во склоп на просторното значење тие ги именува како:

- Прилошки определби за место што покажуваат извор (појдовна точка) *from the attic*
- Прилошки определби за место што покажуваат целта (завршна точка) *to the kitchen*

Понатаму тој објаснува дека е можно да разликуваме една посредна форма на овие прилошки определби кои ги именува **path (пат)**:

- Прилошки определби за место што покажуваат патот (path)

[21] I drove from school *through the tunnel* to the station.

Од описите погоре гледаме дека генерално употребата на прилошките определби не се разликува многу од албанскиот јазик во англискиот јазик, но главно се разликува нивното именување како: статички прилошки определби за место (location или position), динамички прилошки определби за место (*change of location*), прилошки определби што покажуваат појдовна точка на движење (*source*), прилошки определби што покажуваат завршна точка на движење (*goal*). Меѓутоа може да се каже декаво англискиот јазик прилошките определби се многу пообработени од различни автори и се дадени по детални појаснувања каде може да се спомне посредната форма помеѓу појдовната и завршната точка именувана како *path* која не се среќува во албанскиот јазик. Една друга подподелба која не ја среќуваме во албанскиот јазик е прилошката определба што покажува далечинаа *hundred miles* но тоа не треба да значи дека не го употребуваме во албанскиот јазик *njëqind milje* туку само што не го подгрупираме како специфична прилошка определба.

3. МЕСТО-ПОЛОЖБАТА НА ПРИЛОШКИТЕ ОПРЕДЕЛБИ ВО РЕЧЕНИЦАТА

Албанскиот јазик е познат како јазик со слободен систем на позиција на составните членови на реченицата. Од другата страна англискиот јазик се познава како јазик со затворен систем на позицијата на функционалните елементи на реченицата. Овие јазици се развиле така претежно заради падежниот систем што го има албанскиот јазик од едната страна и загубата на падежните форми во англискиот јазик од другата страна. Меѓутоа во англискиот јазик прилошките определби се донекаде послободни во нивното движење во реченица за разлика од другите составни членови на реченицата, ова го прави англискиот јазик поприближен со албанскиот јазик.

Во албанскиот јазик иако има една тенденција за употреба на редност од типот (подмет) + (прирок) + (предмет) + (прилошка определба) слободно може да се забележи различни позиции на прилошките определби за место:

[22] Vetoni shkon *në shkollë*. – на крајот на реченицата.

Vetoni *në shkollë* shkon. – на средина на реченицата.

Në shkollë Vetoni shkon. – на почетокот на реченицата.

Во англискиот јазик овој тип на прилошка определба се јавува само на крајот од реченицата:

Veton goes *to school*.

Според Quirk, Greenbaum, Leech & Svartvik (1985) прилошките определби за место, особено прилошките определби што се изразуваат со предлошки фрази, често се јавуваат во почетна позиција. Причините зошто прилошките определби се јавуваат во почетокот на реченицата се различни како: за да се создаде сцена на настан, за да се избегне крајно акцентирање, за да се избегне двосмисленоста или за да се избегне собирањето на прилошките определби во крајот на реченицата.

[23] *In that house* people where very noisy last night.

[24] *There* he is.

Ретко може да најдеме прилошка определба на локација помеѓу подмет и прирок:

[25] As you walk forward to this direction, you *there* may find a lot of mushrooms.

Во случаите кога предметот е реализиран од сложена фраза составена од многу зборови таканаречена (heavy structure) може да сретнеме прилошка определба за место помеѓу прирок и предмет што е необичен случај.

[26] They put *in the van* everything that they have gathered this last five years.

4. ЗАКЛУЧОК

Како заклучок на она што се изнесе на овој труд може да кажеме дека базично прилошките определби за место на албанскиот јазик речиси не се разликуваат со прилошките определби на англискиот јазик како од страна на формата така и од семантичкото значење, но тоа што се разликува е нивното именување и групирање до некаде е различен, како и земајќи предвид разновидноста на прилошките определби, едниот

јазик може да предпочита една структура за една одредена прилошка определба а другиот јазик предпочита друга структура.

Разбирањето и изложувањето на мисли, идеи, дури и на теории за какви било синтаксички теми никогаш не треба да се прави само врз обемот на еден јазик, туку, напротив, таквите сознанија треба да се даваат во споредба со други јазици, бидејќи токму преку такви споредби може да се дојде до подобри и погенерализирани заклучоци за синтаксичките елементи.

БИБЛИОГРАФИЈА

- Aarts, B. (1997). *English Syntax and Argumentation*. London: Macmillan Press LTD.
- Burton-Roberts N. (1997). *Analyzing Sentences: An Introduction To English Syntax (2nd ed.)*. London: Longman.
- Carter, R., & McCarthy, M. (2006). *Cambridge Grammar Of English (3rd print.)*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Chomsky, N. (2002). *Syntactic Structures (2nd ed.)*. Berlin: Mouton de Gruyter.
- Çeliku, M. et al. (2002). *Gramatika e Gjuhës Shqipe: Vëllimi II, Sintaksa*. Tiranë: Akademia e Shkencave të Shqipërisë.
- Domi, M. (1968). *Gramatika e Gjuhës Shqipe: Sintaksa Për Shkollat e Mesme*. Prishtinë: Enti i botimeve shkollore i Republikës Socialiste të Sërbisë – Reparti në Prishtinë.
- Huddleston, R., & Pullum, G. (2002). *The Cambridge Grammar of The English Language, (3rd print.)*. New York: Cambridge University Press.
- Nesimi, R., & Toska, V. (2001). *Gramatika e gjuhës shqipe për shkollat e mesme II (SINTAKSA)*. Skopje: Prosvetno Dello SHA.
- Nuhiu, V. (1997). *English Syntax*. Prishtina: University of Prishtina.
- Quirk, R. & S. Greenbaum. (1973). *A Concise Grammar of Contemporary English*. London: Harcourt Brace Jovanovich Publishers
- Quirk, R. et al. (1985). *A Comprehensive Grammar of the English Language (22nd impression)*. London: Longman.
- <https://www.studysmarter.co.uk/explanations/english/syntax/>, 2023
- <http://www.lel.ed.ac.uk/grammar/overview.html>, 2023
- <https://7esl.com/syntax/>, 2023
- <https://www.britannica.com/topic/syntax>, 2023
- <https://literaryenglish.com/what-is-syntax-in-linguistics/>, 2023